

POLICY FOR NATURVEILEDNING

Direktoratet for naturforvaltning
Statens naturoppsyn 22.april 2010

Bakgrunn – plattform

Naturveiledning som arbeidsform for formidling av kunnskap har en lang tradisjon internasjonalt. Naturveiledning er også en viktig del av arbeidet med å skape beviste holdninger til natur- og miljøvern i befolkningen. Åtte av ti nordmenn bor i byer og tettsteder. Derfor er det viktig å formidle kunnskap og opplevelse knyttet til natur, gjennom aktiv veiledning av gode formidlere.

Holdningsskapende arbeid, herunder veiledning og informasjon, er en viktig del av naturforvaltningspolitikken i Norge. Deler av dette holdningsskapende arbeidet sammenfattes i begrepet *naturveiledning*. Både Statens Naturvernråds utredning NOU 1986:13 *Ny landsplan for nasjonalparker*, St.meld.nr. 40 (1986-87) *Om friluftsliv*, St.meld.nr. 46 (1988-89) *Miljø og utvikling* og St.meld.nr. 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*, samt en rekke andre dokumenter behandler temaet i forskjellig grad.

Naturveiledning var et felles nordisk tema innenfor naturforvaltningen på slutten av 80-tallet og begynnelsen av 90-tallet, nedfelt bl.a. i rapporten *Nordisk naturveiledning* (NORD 1990:52).

I Norge ble det i perioden 1989-94 igangsatt flere forsøksprosjekt i regi av DN og Statskog, men etter forsøksperiodens slutt ble det ikke etablert faste ordninger med naturveiledere.

I forbindelse med etableringen av villreinsentrene på Hjerkinns og Skinnarbu har naturveiledning fått ny aktualitet. Høsten 2007 ble det ansatt to naturveiledere ved hvert av de to villreinsentrene, mens det ved Hardangervidda natursenter i Eidfjord ble ansatt en naturveileder i fast stilling i 2009. I 2010 er det ansatt en naturveileder stasjonert i Bø med Vestfold og Telemark som geografisk arbeidsområde. Naturveilederne har sitt ansettelsesforhold i SNO. SNO bidrar også til en to-årig traineestilling som naturveileder ved Kunnskapssenter for Laks og Vannmiljø i Namsos. Det drives i tillegg naturveiledning i forskjellig grad ved nasjonalparksentrene, ved museer og gjennom ideelle organisasjoner.

Naturveiledning defineres slik:

Naturveiledning er formidling av kunnskap om naturen og dens sammenhenger, i den hensikt å styrke innsikt, respekt, engasjement og omsorg for natur- og kulturmiljøet.

Naturveiledningen utføres av en person, naturveilederen, som i hovedsak gir deltagerne direkte opplevelser ute i naturen.

Målsettingen med naturveiledning er å:

- styrke forståelsen for naturmangfold og naturvern
- gi kunnskap om arter, artsmangfold og økosystemer
- tydeliggjøre sammenhengen mellom natur og samfunn, menneskets avhengighet av naturen, og menneskets evne til å påvirke og forandre forhold i naturen
- styrke interessen for rekreasjons- og friluftaktiviteter
- fremme engasjement i natur- og kulturmiljøspørsmål
- inspirere til en sunn og bærekraftig livsstil

Naturveilederen er en person som:

- *har naturveiledning som en vesentlig del av sitt arbeid og bringer publikum i direkte kontakt med naturen*
- *arbeider i ett eller flere geografiske områder som hun/han kjenner godt*
- *har god kjennskap til verneverdiene i sitt geografiske område*
- *har gode formidlingsevner*
- *arbeider ut fra en grunnholdning som er nedfelt i definisjonen av naturveiledning og i samsvar med målsettingen*

En naturveileder skal gjennom grunnutdanning, praksis og gjennomføring av en videreutdanning i naturveiledning ha **kompetanse** innen:

- *formidling, kommunikasjon, undervisning og informasjon*
- *økologi og naturforvaltning*
- *språk*

Naturveilederen skal ha kjennskap til:

- *kulturminner og kulturmiljø*
- *det norske forvaltningssystemet*
- *og ha praktisk erfaring fra norsk friluftslivstradisjon*

Personlig egnethet, engasjement, kreativitet, gode samarbeids- og kommunikasjonsevner, vil være viktige egenskaper hos naturveilederen.

Hovedmålgruppene:

Sett i forhold til de politiske og administrative føringer som ligger i stortingsmeldinger om friluftsliv, naturvern og miljøvern, og de strategiske dokumenter som er utarbeidet om naturveiledning, skiller det seg ut tre hovedmålgrupper for naturveiledere ansatt i SNO;

- *Barn, ungdom og lærere i skoleverket*
- *Besøkende i verneområder, ved nasjonalparksentre, verdensarvsentre og andre naturinformasjonssentre*
- *Lag, organisasjoner og næringsliv*

Ut fra geografisk plassering og arbeidssted for naturveilederne, vil vektleggingen av målgruppene variere.

Samarbeidspartnere:

De viktigste samarbeidspartnere i arbeidet med naturveiledning er nasjonalparksentrene, verdensarvsentrene og andre utvalgte naturinformasjonssentre. Videre vil Riksantikvaren og Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif) være viktige samarbeidspartnere på nasjonalt nivå. Reiselivsnæringen, museene, skoleverket og ideelle organisasjoner vil også ofte være viktige samarbeidspartnere både nasjonalt og lokalt.

Videreutvikling av naturveiledning:

Prioritering av etablering av nye naturveilederstillinger

I oppbyggingen av en naturveilederordning prioriteres først ansettelse av seksjonsleder ved SNO, deretter etablering av statlige naturveileder-stillinger i utvalgte befolkningstette områder, ved Verdensarv- og Ramsarsentre og ved utvalgte nasjonalparksentre. Geografisk prioriteres steder der naturveilederne når hovedmålgruppene i stort omfang.

Naturveilederordning i form av offentlig ansatte naturveilederne søkes finansiert over statsbudsjettet på kap.1426 Statens naturoppsyn. En tilskuddsordning som understøtter lokale naturveilederordninger bør utvikles over en av tilskuddspostene på DN's budsjett.

Etablering av Naturveiledningsteam

For å sikre en optimal utnyttelse av DN og SNOs fagressurser, etableres det et tverrfaglig team med deltagere fra avdelingene og SNO, og med seksjonsleder for naturveiledning som leder av teamet.

Nettverk

Flere institusjoner og organisasjoner utøver virksomhet som helt eller delvis faller inn under begrepet naturveiledning. Det mangler en enhet som utvikler metoder og evaluerer resultater, produserer verktøy o.s.v. SNO vil ta en lederrolle i utviklingen av naturveiledningen i Norge. Det tas sikte på å etablere et nettverk av naturveiledere ansatt i SNO samt i halvoffentlige institusjoner som museer og nasjonalparksentre og i de ideelle organisasjonene. Eventuelle naturveiledere som driver egen virksomhet vil også være aktuelle nettverksdeltakere.

Den norske naturveilederordningen skal være internasjonalt orientert, og utnytte de erfaringer som finnes i øvrige Nordiske land samt i andre internasjonale miljøer.

Videreutdanning

Naturveiledningsteamet og seksjonsleder for naturveiledning skal arbeide for å få etablert gode videreutdanningsløp for naturveiledere i et samarbeid med høyskoler og universiteter.

Framdriftsplan

2010

- Ansette seksjonsleder for Naturveiledning ved SNO
- Videreutvikle innholdet i de faste naturveilederstillingene i SNO.
- Følge opp og delta i forsøksvirksomhet med naturveiledning i noen nasjonalparker og ved nasjonalparksentre og andre informasjonssentre
- Etablere et naturveiledningsteam i DN
- Utarbeide en strategi og handlingsplan, som klargjør det videre arbeidet med naturveiledning, naturformidling og naturinformasjonssentre
- Starte arbeidet med en kartlegging av status og omfang av naturveiledning i Norge
- Starte arbeidet med etablering av nettverk av aktuelle norske miljøer
- Delta i et nordisk naturveiledernetttverk for videreutvikling av naturveiledningen i Norden
- Delta i det Nordisk-Baltiske naturveiledersamarbeidet

Mulige momenter etter 2010

- Etablere naturveilederstillinger i noen befolkningstette områder, ved Ramsar-sentre og ved utvalgte nasjonalparksentre samt ved Verdensarvsentre.
- Vurdere samarbeid med relevante studiemiljøer om utarbeiding av program for en (videre)utdanning av naturveiledere